

Лекція 3.2

ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ

Наразі вирішення проблем працевлаштування молоді набуває не лише національного, але й загальносвітового значення. Масштаби безробіття серед молоді є вражаючими, адже лише у 2012 році кількість безробітних серед молодих працівників зросла на 4 мільйони та сягнула 75 мільйонів осіб, у той час як кількість молодих фахівців у світі, що заробляють менше двох доларів на день зросла до 200 мільйонів. Аналогічна ситуація спостерігається також і в Україні, де рівень безробіття (за методологією МОП) серед молоді у віці 25-29 років зріс до 9,5% у 2012 році проти 9,2%, у 2011 року, та був вищим за середній рівень безробіття по Україні (7,5%). Втім в Україні, як і серед інших країн світу, найбільше від безробіття потерпають молоді особи у віці від 15 до 24 років.

Звичайно такі невтішні статистичні дані можна було б пояснити тривалою економічною кризою, хоча причини, що спонукають і поглиблюють безробіття серед молоді лежать головним чином у юридичній площині та в певній мірі пов'язані із необхідністю вдосконалення трудового законодавства, а також заповненням прогалин у міжнародно-правовому регулюванні праці.

У своєму щорічному виступі з нагоди святкування Міжнародного дня молоді Генеральний директор МОП Гай Райдер в черговий раз звернув увагу на проблему працевлаштування молоді, котра на його думку прямо пов'язана із такими негативними загальносвітовими явищами як зростання бідності, збільшення потоків нелегальної трудової міграції, використання примусової праці. Крім того Райдер підкреслив, що для вирішення питань захисту трудових прав молоді, у тому числі й подолання безробіття серед останніх в рамках МОП й досі не було розроблено окремого міжнародного документу, хоча дана група працівників вже зараз часто зазнає дискримінаційного ставлення як з боку керівництва, так і трудового колективу.

Втім окремі дії МОП у сфері працевлаштування молоді все ж були здійснені.

Так, Генеральна конференція Міжнародної організації праці на своїй 93-й сесії 2005 р. прийняла **Резолюція про зайнятість молоді** https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_314#Text.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійно ознайомитися с резолюцією. визначити основні моменти (підготуватися до дискусії)

Також, у червні 2012 року Міжнародна конференція праці на своїй 101-й сесії прийняла Резолюцію, яка має гучну назву «Криза працевлаштування

молоді: заклик до дій» і містить цілий ряд пропозицій адресованих урядам держав-членів та партнерам МОП. Ці пропозиції головним чином спрямовані на створення сприятливого для молодих фахівців ринку праці, спрощення переходу від навчання до трудової діяльності, набуття початкового досвіду роботи після закінчення навчання, належних умов праці та соціального захисту молодих працівників. Однак вищезазначена Резолюція формально не є юридично обов'язковим актом МОП, адже вона містить лише декларативні положення. Отже окремого акту, який передбачав би спеціальний захист від безробіття для молодих працівників, попри їх віднесення у ст. 8 Конвенції МОП № 168 до категорії осіб, які перебувають у несприятливому та дискримінаційному становищі щодо пошуку зайнятості на міжнародному рівні наразі не існує.

Щодо українського законодавства, то його на жаль теж не можна назвати досконалим у сфері працевлаштування молоді. Не вирішує усіх проблем також прийняття та набуття з 1 січня 2013 р. чинності Законом України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067 (далі – Закон № 5067). Слід окремо відмітити, що сприяння забезпеченню молоді першим робочим місцем та запровадження стимулів для стажування молоді, яка навчається відповідно до ст. 24 вказаного Закону визначено одним з важливих заходів щодо загального зростання зайнятості серед населення в Україні

Так, відповідно до ст. 26 Закону № 5067, роботодавцю, який працевлаштовує на нове робоче місце, зокрема, молодь, щомісяця компенсуються фактичні витрати у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за відповідну особу за місяць, за який він сплачений. При чому компенсація виплачується протягом одного року з дня працевлаштування особи у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку. Вказаний Порядок затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2013р. № 153. Однак, норми та положення вказаного Порядку не стимулюють роботодавця приймати молодь на роботу. Так, дія цього Порядку поширюється на роботодавців (суб'єктів господарювання), які починаючи з 2013 року створюють нові робочі місця та працевлаштовують на них працівників шляхом укладення трудового договору; протягом 12 календарних місяців з дня укладення трудового договору з особою, працевлаштованою на нове робоче місце, щомісяця здійснюють виплату їй заробітної плати в розмірі не менше ніж три мінімальні заробітні плати.

Фактично, для отримання встановленої Законом № 5067 компенсації роботодавець має створити нову штатну посаду у складі власного підприємства для молодого фахівця з посадовим окладом не менш ніж три мінімальні заробітні плати, що у сучасних реаліях, зважаючи на кількість кваліфікованих працівників, які отримують одну мінімальну заробітну плату є майже нереальною вимогою.

Серед західних економістів вкрай поширеною є думка, що будь-які закони про мінімальну заробітну плату, включаючи фіксовані посадові оклади для окремих дискримінаційних груп осіб на практиці діють проти працівників,

які мають низьку кваліфікацію або недостатній стаж роботи (Див. Wilson M. The Negative Effect of Minimum Wage Laws / M. Wilson // Policy Analysis. – 2012. – N 701. – 1-13). Як відомо молодь відноситься до такої групи працівників, а тому нормативне визначення розміру заробітної плати у Законі № 5067 для молодих фахівців із низькою кваліфікацією ще більше зменшить конкурентноздатність останніх на ринку праці.

Однією із проблем, яка безпосередньо пов'язана із працевлаштуванням молоді та в особливості випускників ВНЗ є невідповідність переліку напрямів і спеціальностей, а також переліку кваліфікацій затвердженому Класифікатору професій, який відображає потреби виробництва та сфери послуг. Це призводить до того, що молоді фахівці післязакінчення ВНЗ намагаються працевлаштуватися за спеціальністю, яка не має відповідного аналогу у професійній діяльності.

РНБО України, розуміючи цю проблему своїм Рішенням від 07.10.2009 р. надало доручення Міносвіти, Мінпраці та іншим центральним органам виконавчої влади привести перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка магістрів, бакалаврів, молодших спеціалістів у відповідність із Національним Класифікатором України ДК 003:2005 «Класифікатор професій». Проте відповідне Рішення РНБО виконано не було.

Крім того, внесення змін до Класифікатора професій, який на сьогоднішній день, значно поступається стандартам, які встановлені серед країн-членів Європейського Союзу здійснюється повільно. Зважаючи на курс євроінтеграції, обраний як основний та пріоритетний напрям зовнішньополітичної політики України, слід звернути увагу на гармонізацію трудового законодавства України із стандартами ЄС, зокрема Директивою 2005/36/ЄС яка містить перелік професій, які визнаються у ЄС.

Окремою проблемою працевлаштування молоді в Україні, як слушно відзначив А. М. Юшко є нездатність сучасної системи професійної освіти вчасно й ефективно реагувати на потреби ринку праці. Так, кількість молодих вітчизняних працівників, які намагаються працевлаштуватися за кордоном після отримання освіти на Україні постійно зростає, що свідчить про негаразди на вітчизняному ринку праці та недоліки у роботі Мінекономрозвитку, який встановлює обсяги держзамовлення без фактичного аналізу реальних потреб ринку праці. Стабільне збільшення кількості молодих фахівців, які отримують роботу за кордоном є вкрай негативними для вітчизняної економіки фактором, особливо зважаючи на збільшення обсягів державних коштів виділених на підготовку фахівців, науково-педагогічних, робітничих кадрів тощо. Як наслідок, із державного бюджету стабільно виділяються кошти на навчання ВНЗ фахівців, які у майбутньому будуть працювати на приріст іноземного валового внутрішнього продукту, не маючи можливості працевлаштуватися в Україні.

Слід також звернути увагу на відсутність зваженої державної політики щодо направлення на роботу випускників ВНЗ безпосередньо їхніми навчальними установами, що не лише сприяло б працевлаштування молоді, але й забезпечило б компенсацію затрат державного бюджету на підготовку

фахівців за державним замовленням. Водночас чинними Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту» та Постановою Кабінету Міністрів України N 992 від 22.08.96 року передбачено обов'язок випускників ВНЗ, які здобули освіту за державним замовленням відпрацювати витрачені на підготовку бюджетні кошти.

Так, відповідно до ч. 2 ст. 52 Закону України «Про освіту» від 23.05.91 р. випускники вищих навчальних закладів, які здобули освіту за кошти державного або місцевого бюджетів, направляються на роботу і зобов'язані відпрацювати за направленням і в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Постановою Кабінету Міністрів України N 992 від 22.08.96 року затверджено Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням. У п. 8 Порядку міститься загальна вимога, що випускники, які уклали угоду з ВНЗ після зарахування на навчання, повинні відпрацювати за місцем призначення не менше трьох років.

Втім випускники, які, отримавши направлення на роботу протягом трьох років не виявили бажання відпрацювати кошти держбюджету витрачені на їх освіту, повинні компенсувати ці кошти безпосередньо замовнику. На практиці, вимоги Постанови Кабінету Міністрів України № 992 від 22.08.96 року є абсолютно декларативними та формальним, не виконуються як замовниками освітніх послуг, так і відповідними ВНЗ, що в кінцевому результаті призводить до неефективного використання коштів на держзамовленням та поширює безробіття серед молоді.

Як бачимо чинне законодавство має цілий ряд прогалин та неузгодженостей у питаннях працевлаштування молодих фахівців в Україні. Натомість вкрай негативним є відсутність чітких спеціалізованих міжнародних норм у даній сфері. Першочерговим завданням для українського уряду лишається контроль щодо виконання Постанови Кабінету Міністрів України N 992 від 22.08.96 р., якою передбачено обов'язок ВНЗ працевлаштувати випускника, котрий навчався за державним замовленням, а також прийняття нового більш лояльного для роботодавця порядку компенсації витрат за працевлаштування молодих фахівців.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

1. Ознайомитися з молодіжним сегментом ринку праці України в період повномасштабної війни <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/molodizhnyy-sehment-rynku-pratsi-ukrayiny-v-period-povnomasshtabnoyi-viyny>
2. **Працевлаштування молоді на перше робоче місце**
<https://pkvfp.kiev.ua/works-molod/>